

EUs forslag til nytt tjenestedirektiv: Samfunns- og næringsøkonomiske konsekvenser for Norge

Leo A. Grünfeld

NUPI - Norsk utenrikspolitisk institutt

Norwegian Institute
of International
Affairs

Norsk
Utenrikspolitisk
Institutt

Kort om bakgrunnen for direktivet:

- Europakommisjonens forslag fremlagt i januar 2004
 - Et svar på de utfordringer man står overfor for å nå Lisboastrategiens mål innen 2010.
 - Tjenestesektorene står for 2/3 av all verdiskaping i EU
 - Over 90% av netto jobbskaping skjer i disse sektorene
 - Grenseoverskridende handel med tjenester står for under 20% av totalhandelen mellom EØS land.
 - Indikasjon på at det finnes omfattende handelshindre
 - Mindre priskonvergens på tjenester enn på varer
- ⇒ Betydelige velferdsgevinster ved forenklet handel med tjenester
- PARADOKS? Tjenester er jo en av de fire 4 friheter i det indre marked som ble innført på tidlig 90-tall
- Ikke diskriminerende barrierer
 - Reguleringer og hindre som berører alle tilbydere av tjenester, men mest de som ikke er etablert allerede

Tjenestedirektivets 3 pilarer:

Pilar I:

(Artikkel 16 til 19)

Søker å fjerne unødvendige hindre for tjenestehandel som ikke allerede ble fjernet i sammenheng med innføringen av EUs indre marked.

”hjemlandsprinsippet” (Country of origin principle) som tilsier at en bedrift fra land A som tilbyr tjenester i land B, kun behøver å forholde seg til de reguleringer som gjelder i hjemlandet (A).

Her finnes det dog en rekke forslag til betydelige unntak som vil omtales grundigere nedenfor.

Tjenestedirektivets 3 pilarer:

Pilar II:

(artikkel 5 til 15)

Forenkle og effektivisere de nasjonale myndighetenes håndtering av grenseoverskridende handel med tjenester.

To sentrale reformer:

- Utstrakt og pålagt samarbeid mellom nasjonale myndigheter slik at etablering, godkjenning og tilretteleggelse for utenlandske tjenestetilbydere forenkles.
- Et nasjonalt kontaktpunkt (Single point of contact): både nasjonale og utenlandske tjenestetilbydere behøver kun å forholde seg til en offentlig instans.
 - Dette forslaget er i utgangspunktet det mest ambisiøse i direktivet

Tjenestedirektivets 3 pilarer:

Pilar III:

(artikkel 20 til 33)

Økt og forenklet tilgang på tjenester for konsumentene gjennom ulike offentlige tiltak og reguleringer.

I tillegg søker direktivet å styrke forbrukerrettigheter gjennom en utvikling av et bedre internasjonalt forbrukerrådgivnings- og veiledningssystem, samt betydelig støtte til utvikling av forbrukerorganisasjoner.

For å sikre forbrukernes rettigheter inneholder forslaget en omfattende liste over hva slags informasjon tjenestetilbyderne plikter å skaffe til veie i forbindelse med en tjenestetransaksjon (artikkel 26).

Pilar III er sentral fordi det eksisterer omfattende markedsimperfeksjoner i tjenestehandel (asymmetrisk informasjon). For å unngå tynne markeder, må forbrukervernet sikres

Sentrale analyser foretatt i EU

- Kommissjonens status over det indre marked for tjenester (2002). Bakgrunnsdokument som motiverer direktivet.
 - Basert på case-diskusjon men med et omfattende spekter av hindre og reguleringer.
 - For mange reguleringer er ansett som hindre og bare hindre. I mange tilfeller er dette snakk om virkemidler som bidrar til å gjøre markedene mer effektive.
 - Viser omfattende behov for fjerning av unødige hindre.
- Central Plan Bureau (NL) (2004): En analyse av handels og FDI virkninger av direktivet, basert på gravity modeller og data for barrierer hentet fra OECDs International Regulation Database
 - Alle land vil øke sin eksport / import som følge av direktivet.
 - Størrelsesorden 10-30% der Danmark kommer ut som vinner mens Sverige kommer langt ned
 - FDI blir berørt enda sterkere.

Sentrale analyser foretatt i EU - fortsetter

- Copenhagen Economics (2005):
 - Analyse basert på en generell likevektsmodell for alle EU land, ikke NORGE
 - Beregner handels, velferds og sysselsettingseffekter av direktivet
 - Velferd: +0.6% (37bn Euro)
 - Reallønninger: +0.4%
 - Sysselsetting: +0.3% (600.000)
 - Land med store velferdsgevinster: NL, IT, AUT, UK, FI
 - Land med små velferdsgevinster: DK, SE, ESP, EE
 - Viktig skille mellom domestic og foreign barriers

Norsk tjenestehandel med EØS

Tabell 1: Norges tjenestehandel med EU-land, 2003, Millioner NOK

	Total eksport av tjenester til	Eksport av tjenester under direktivet	Andel av total eksport	Total import av tjenester til	Import av tjenester under direktivet	Andel av total import
Østerrike	599	366	61.1 %	252	177	70.2 %
Belgia	4110	1500	36.5 %	4095	2928	71.5 %
Tyskland	14193	6625	46.7 %	11388	8865	77.8 %
Andre europeiske land	1828	964	52.7 %	4975	3386	68.1 %
Spania	1307	592	45.3 %	7131	6754	94.7 %
Finland	2698	1523	56.4 %	921	489	53.1 %
Frankrike	5096	1274	25.0 %	7002	5266	75.2 %
Storbritania	38401	11819	30.8 %	31185	10199	32.7 %
Hellas	556	204	36.7 %	4576	3616	79.0 %
Irland	428	256	59.8 %	376	184	48.9 %
Island	239	96	40.2 %	136	103	75.7 %
Italia	1422	769	54.1 %	3881	2798	72.1 %
Liechtenstein	43	8	18.6 %	37	18	48.6 %
Luxembourg	330	56	17.0 %	188	107	56.9 %
Nederland	4355	2206	50.7 %	4398	1743	39.6 %
Portugal	223	118	52.9 %	296	222	75.0 %
Sverige	11631	7028	60.4 %	24128	15584	64.6 %
Danmark	8856	5441	61.4 %	14099	10343	73.4 %
EØS totalt	96315	40845	42.4 %	119064	72782	61.1 %

Under direktivet betyr tjenestehandel med EØS land som faller inn under tjestedirektivet

Kilde: SSB

Norwegian Institute
of International
Affairs

Norsk
Utenrikspolitisk
Institutt

Norsk tjenestehandel med EØS

Tabell 2: Norges tjenestehandel med EØS-land fordelt etter næring (2003)

	Eksport	Import
Varer	392709	216502
Reparasjon av varer	1795	4341
Havnetjenester	622	6237
Sjøtransport	31702	25973
Flytransport	1696	4770
Togtransport	253	248
Veitransport	635	879
Rørtransport	8748	1087
Hjelpetjenester for transport	3421	101
Reisetjenester	15266	42352
Telekomtjenester	1634	1636
Bygg og anlegg	726	203
Forsikring	2891	3544
Finansielle tjenester	3100	1271
IT-tjenester	1913	2238
Lisenser og patenter	780	1589
Forretningstjenester	19285	20616
Personlige- kultur- og underholdningstjenester	1080	1443
Offentlige tjenester	768	536
Total tjenestehandel	96315	119064
Handel som sorterer under tjenstedirektivet	40845	72782

Næringer med uthevet og kursivert tekst faller in under tjenstedirektivet

Norsk tjenestehandel med EØS

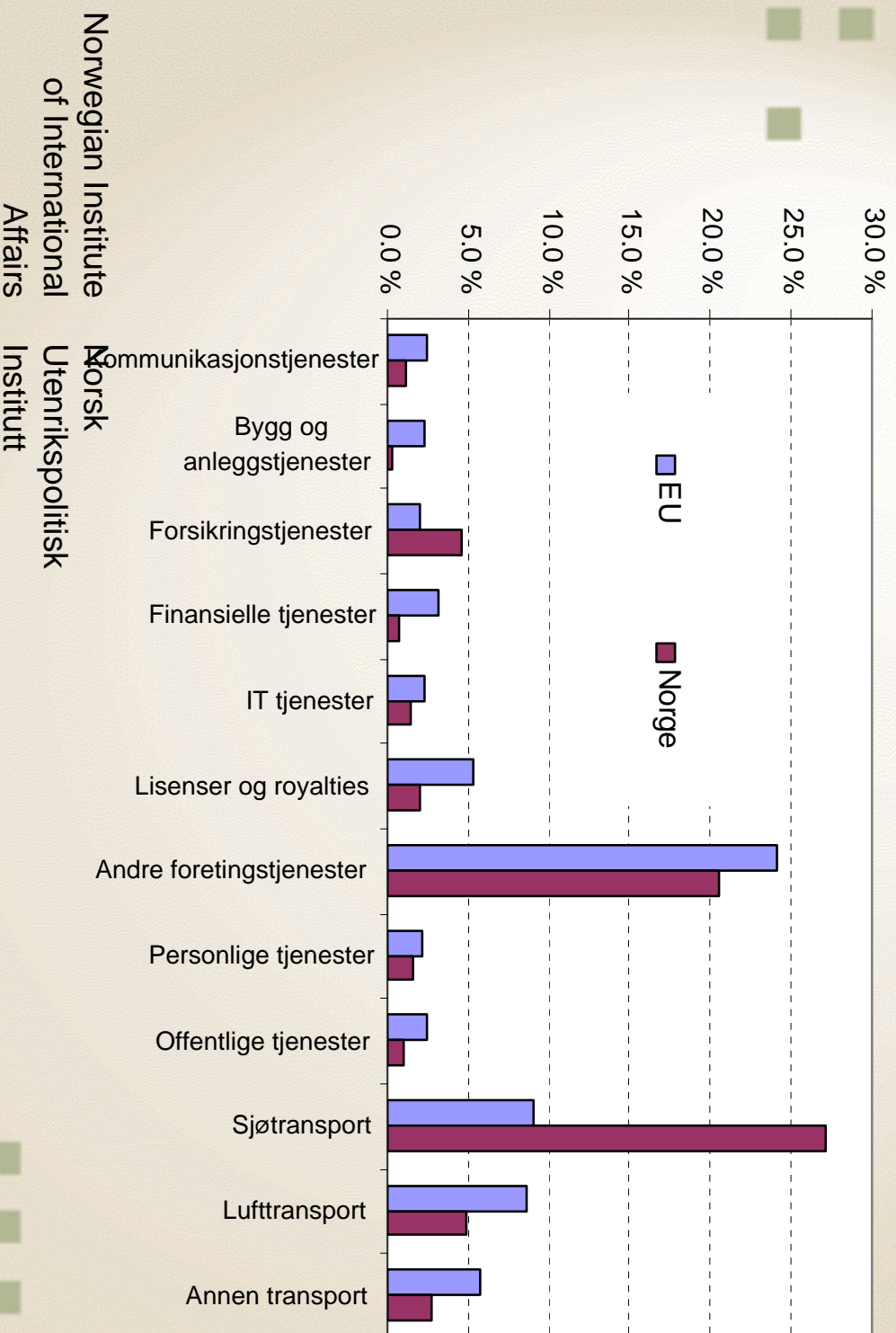
Tabell 3: Prosentvis vekst fra 1999 til 2003

	<u>Eksport</u>	<u>Import</u>
Reparasjon av varer	72.90 %	-5.13 %
Reisetjenester	1.51 %	20.19 %
Bygg og anlegg	27.12 %	-26.22 %
IT-tjenester	-7.94 %	122.50 %
Forretningstjenester	16.89 %	1.52 %
Personlige tjenester	68.03 %	61.17 %

Kilde: SSB

Norsk tjenestehandel med EØS

Figur 1: Eksport av tjenester fra Norge og EU (1999): næringsfordelt

Tjenestehandel gjennom datterselskap i utlandet

Tabell 4: Næringsfordelte investeringer i EØS-området: 2001, Millioner kroner

Næringskode	Næring	Kapital investert i utlandet
74	Annen forretningsmessig tjenesteyting	12300.0
70	Omsetning og drift av fast eiendom	5346.7
72	IT-tjenster og databehandling	1718.3
45	Bygg-og anlegg	934.9
71	Utleie av maskiner og utstyr	208.8
88	Investeringsvirksomhet utenom finansinstitusjoner	144.4
0	Ufordelt	118.4
80	Undervisning	117.9
92	Fritids- og kulturtjenester	115.0
55	Hotell og reastaurant	87.2
73	Forskning og utvikling	7.4
93	Annen personlig tjenesteyting	2.0
90	Kloakk og renovasjon	0.4

Kilde: SSB

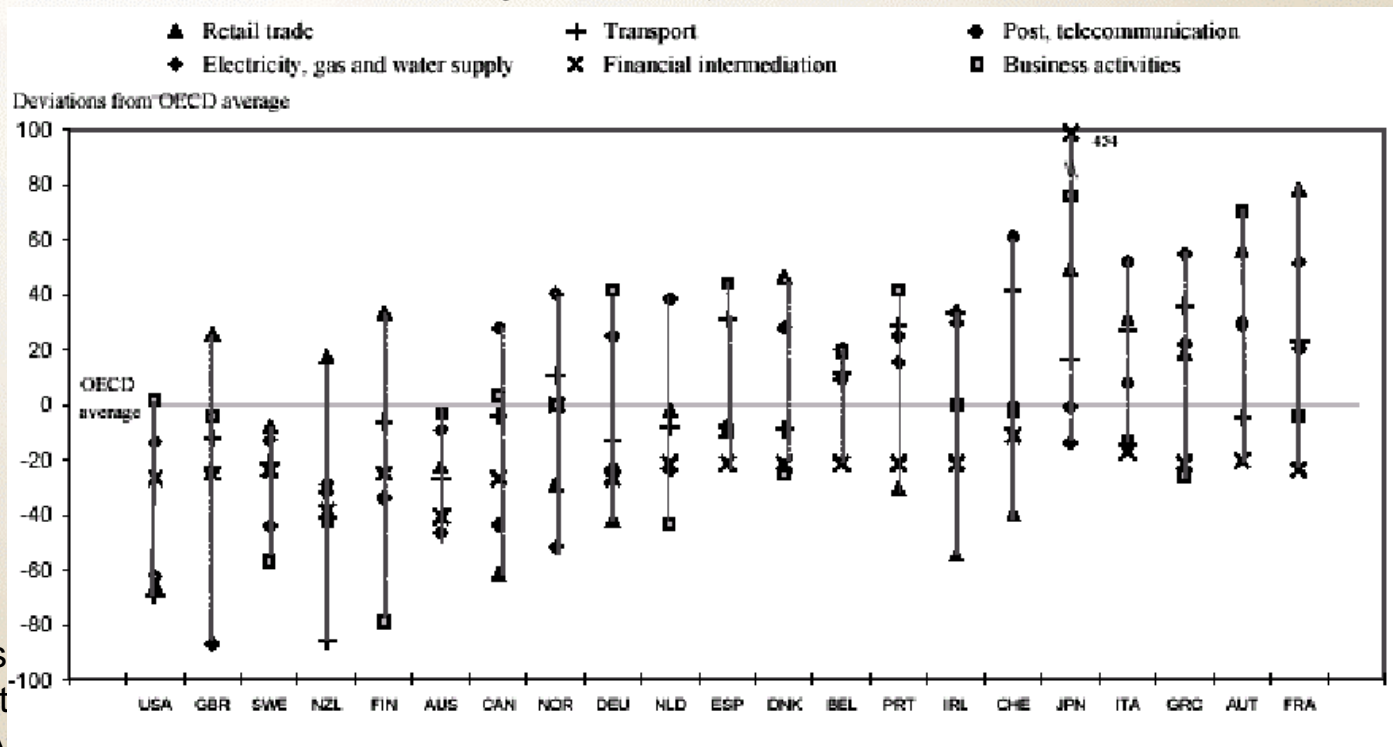
Mer om investeringer og oppkjøp/sammenslåinger

- Tjenestebedriftenes investeringer og salg i utlandet domineres sterkt av store tjenestebedrifter som Aker-Kvæerner, DNV, Agresso, Linstow Varner gruppen, Orkla Media, Thon-gruppen, Norman Data Defence, Hydros og Statoils detaljhandelsaktiviteter og til en viss grad PGS.
- Norskeide selskaper i utlandet henter de største inntektene i England
- Deretter følger Sverige, Danmark, Nederland, Belgia, Tyskland og Frankrike.
- Næringen for annen forretningsmessig tjenesteyting dominerer bildet, men denne kategorien inneholder en rekke holding-selskaper som driver aktiviteter innen en rekke tjenesteområder.
- Norske bedrifter kjøpte opp selskaper i utlandet til en samlet verdi av 230 milliarder kroner i perioden 1995 frem til i dag.
- Oppkjøp og sammenslåinger som sorterer under tjenstedirektivets sektorer utgjør ikke mer enn ca. 20 milliarder (altså noe under 10%).
- I våre data har vi registrert 230 M&A innen disse næringene der norske bedrifter står som kjøper.
- Til sammenligning var det gjennom denne perioden 309 utenlandske oppkjøp av norske bedrifter innen disse sektorene gjennom den angitte perioden. Den registrerte verdien på disse oppkjøpene overstiger 30 milliarder.

Barrierer overfor tjenestetehandel i EØS-området:

- Studert 4 kilder:
 - OECDs IRD (1100 reguleringer)
 - Australian Productivity Commission database
 - EØS-landenes posisjoner i GATS
 - Kommisjonens bakgrunnsanalyser

Barrierer overfor tjenestehandel i EØS-området:

Tabell 5: Indekser for handelsrestriksjoner i utvalgte land

	Tjenestenæringer:					Gjennomsnitt
	Regnskap	Arkitekt	Distribusjon	Ingeniør	Juridiske	
Østerrike	0.57	0.44	0.19	0.39	0.57	0.43
Portugal	0.41	0.39	0.21	0.33	0.41	0.35
Italia	0.43	0.30	0.29	0.17	0.54	0.35
Spania	0.31	0.35	0.22	0.24	0.45	0.31
Tyskland	0.39	0.15	0.24	0.28	0.49	0.31
Hellas	0.32	0.29	0.27	0.20	0.37	0.29
Frankrike	0.31	0.14	0.33	0.03	0.58	0.28
Belgia	0.40	0.29	0.32	0.02	0.31	0.27
Sverige	0.44	0.17	0.21	0.17	0.27	0.25
Danmark	0.41	0.02	0.27	0.04	0.43	0.23
Nederland	0.22	0.03	0.24	0.10	0.25	0.17
Luxembourg	0.31	0.08	0.17	0.11	.	0.17
Storbritannia	0.19	0.07	0.19	0.07	0.31	0.17
Finland	0.14	0.02	0.24	0.06	0.14	0.12
Gjennomsnitt	0.35	0.20	0.24	0.16	0.39	

Kilde: Findlay og Warren (2000)

Tjenstedirektivets konsekvenser for norsk økonomi

- Anslag for virkninger på Norges handel med EØS-landene
 - Benytte CPB tilnærmingen og anta at Norge = Sverige, ettersom reguleringsheterogenitetsindeksen er på 0.27.
 - Benytter tilsvarende modell med regresjonskoeff til CPB:
 - Eksportvekst og importvekst på omlag 10% (eksp opp 4 mrd)
- Gravityanalyse på sektornivå for norsk eksport:

**Tabell 6: Gravitymodell for norsk eksport av tjenester til EU
2003**

	Koeffisient	P-verdi
BNP	0.50	0.00
Avstand	-1.02	0.00
Handelsbarriere	-0.40	0.07
Telekommunikasjon	-0.96	0.10
Bygg og anlegg	3.10	0.00
Forsikring	-0.87	0.17
Finans	-2.36	0.00
IT tjenester	-1.44	0.04
Forretningstjenester	1.20	0.03
Person og kulturtjenester	2.24	0.00
Havnetjenester	0.53	0.29
Konstant	-1.81	0.58
R2	0.56	

Verdiskaping gjennom økt handel

- Fokus på de tjenestenæringene som har et høyt verdiskapingsbidrag og samtidig øker eksporten relativt mye
 - Person- og kulturtjenester
 - Forretningstjenester
 - IT-tjenester fremstår som mindre sentral i denne sammenheng.
- Næringene som blir berørt av direktivet er i stor grad kunnskapsintensive næringer. Dette er viktig i debatten rundt sosial dumping og arbeidsvilkår.

Prinsipielle samfunnsøkonomiske spørsmål knyttet til innføringen av direktivet

1. Variasjon i tjenestetilbudet
2. Forholdet mellom vare og tjenestehandel
3. Etablering versus grenseoverskridende handel. Klare definisjoner og føringer
4. Betydningen av forbrukervern i internasjonale tjenestemarkeder